

Tvåspråkighet i Nådendals klosterbok (Codex Holmiensis A49) – eller flerspråkighet?

FD Mikko Kauko, Åbo universitet

Svenska språkets historia 15, Tartu 14–15.VI 2018

Abstrakt

Nådendals klosterbok (Codex Holmiensis A49) är en samlingshandskrift från mitten av 1400-talet. Boken skickades från Vadstena till dotterklostret i Nådendal år 1442 men utvidgades där med flera tillagda texter. Handskriften innehåller bl.a. helgonlegender och böner och består av texter som är översatta från latin till fornsvenska. Några kortare texter är emellertid på latin och latinet är på många sätt närvarande också i de svenska texterna. Handskriften kan sålunda sägas vara ett minst tvåspråkigt alster.

En del av de latinska förlagorna var emellertid också översättningar t.ex. från grekiskan och vissa texter i handskriften innehåller bl.a. indiskt stoff. Kan t.ex. grekiskan sålunda ha påverkat även formuleringarna i de fornsvenska versionerna i Nådendals klosterbok? Inga texter i Nådendals klosterbok är översatta från tyska förlagor, men det medellågtyska inflytandet på svenskan var i allmänhet intensivt på 1400-talet. En del av texterna i handskriften har kommit till i Nådendal, där även finskan spelade en stor roll. Är det alltså möjligt att se även tyska och finska inslag i texterna? Den miljö i vilken texterna översattes och användes samt textförlagornas bakgrund kan alltså göra handskriften flerspråkigare än man vid första anblicken tror.

I mitt föredrag kommer jag att redogöra för latinets roll i Nådendals klosterbok, men jag kommer att lyfta fram även andra språkkontakter och språkliga inflytanden. Jag kommer att diskutera de funktioner som de latinska inslagen har i handskriften. Jag kommer också att behandla de kulturkontakter och den världsbild som texterna ger uttryck för. Jag kommer alltså att redogöra för den kulturella kontexten vid sidan av lingvistiska aspekter. Jag har använt originalhandskriften i Stockholm, eftersom editionerna av texter som ingår i Nådendals klosterbok i regel ger en mindre tillfredsställande helhetsbild av handskriften och i synnerhet av dess två- eller flerspråkiga natur.